

การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยที่สอดคล้องกับ หลักเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน

Acquisition of Members of the House of Representatives of Thailand Consistent with the Majority Rule Based on the True Will of People

ชนะศึก วิเศษชัย

Shanasuek Wisetchai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Humanity and Social Science, Phranakorn Rajabhat University

E-mail: shanasuek.wis@gmail.com

Received July 17, 2023; **Revised** September 4, 2023; **Accepted** September 15, 2023

Abstract

The academic article aimed (1) to analyze the problem of obtaining members of Thailand's House of Representatives under the provisions of the 2017 Constitution and (2) to propose acquisition guidelines for House of Representatives members in accordance with the majority rule based on the true will of the people. This article argued that democracy was the political regime that ultimately responded to people's rights and freedoms and that the principle of majority rule based on the authentic will of the people was literally important because it embodied popular sovereignty, the supreme power held by the people. It illustrated the problem of obtaining members of the House of Representatives under the provisions of the 2017 Constitution that were contrary to the majority rule principle. The acquisition guidelines for obtaining House of Representatives members proposed in this article, in accordance with the majority rule based on the true will of the people, included three characteristics: 1) consisting of two types of members, and a mixed proportional electoral system using two ballots should be implemented in order to respond to people's needs and verify the most populous party legitimated for administrative power; 2) the number of the members should be flexible in order to proportionally balance between the result in constituencies and the party's popular votes to reflect the people's will in the selection of the Prime Minister, the head of the administrative branch; and 3) the candidates are allowed in both constituency and political party's lists.

Keywords: Democracy; House of Representative; Majority Rule

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และ 2) เสนอแนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประเทศไทย ที่สอดคล้องกับหลักเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน ในบทความ ได้กล่าวถึงระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นการปกครองที่ตอบสนองต่อหลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด โดยมีหลักเสียงข้างมากปกครองที่อยู่บนเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน เป็นหลักการสำคัญอันเป็นสิ่งสะท้อน อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจอิสระที่เป็นของประชาชน ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 คือ มีลักษณะขัดต่อการส่งเสริมให้พรรคการเมืองอันดับหนึ่ง ได้อำนาจการ ปกครองและมิได้ส่งเสริมหลักเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชน แนวทางการได้มาซึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย ที่สอดคล้องกับหลักการเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ และความ ต้องการของประชาชน ประกอบด้วย 1) มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท โดยใช้ระบบเลือกตั้งแบบ สัดส่วนผสม และใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและเลือกพรรคการเมืองที่ สมควรได้จัดตั้งรัฐบาลตามหลักเสียงข้างมากอย่างแท้จริง 2) การกำหนดให้จำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรมี ความยืดหยุ่นเพื่อสะท้อนเสียงข้างมากในภาพรวมของประเทศ เพื่อสะท้อนเจตจำนงร่วมให้พรรคการเมืองที่ได้รับ คะแนนนิยมสูงสุดเป็นรัฐบาล และเป็นการส่งเสริมการเลือกนายกรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายบริหาร ตามความต้องการของ ประชาชนเสียงข้างมากอย่างแท้จริง และ 3) การกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต สามารถมีรายชื่ออยู่ ในบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองได้

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย; สภาผู้แทนราษฎร; หลักเสียงข้างมากปกครอง

บทนำ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก เป็นระบอบ การปกครองที่ประชาชนมีสิทธิทางการเมืองและได้รับการคุ้มครองเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สินอย่างกว้างขวาง โดยมี หลักเสียงข้างมากปกครอง (Majority rule) เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ใช้ ในการตัดสินใจชี้ขาดเพื่อให้ได้ข้อยุติในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (Sereerangsarn, 2013) ภายใต้ระบอบ ประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายของกลุ่มก้อนทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ การที่จะให้ประชาชนทุกคนเห็น คล้อยตามกันในทุกเรื่องคงเป็นไปได้ จำเป็นต้องใช้หลักการเสียงข้างมากตัดสินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อยุติ ทั้งนี้เสียงข้าง มากจะเป็นสิ่งสะท้อนความต้องการของคนส่วนใหญ่ (Thamrongthanyawong, 1996) หากรัฐที่ใช้ระบอบประชาธิปไตย ปราศจากการเคารพหลักเสียงข้างมาก โดยที่เสียงของคนส่วนใหญ่อันแสดงออกซึ่งเจตจำนงร่วมไม่สามารถสะท้อน ออกมาได้ ย่อมทำให้ประชาธิปไตยขาดความสมบูรณ์และความเป็นสูงสุดแห่งอำนาจอธิปไตย ที่เป็นของประชาชนถูก ลดทอนความสำคัญลง

สภาผู้แทนราษฎร เป็นองค์ประกอบสำคัญของสถาบันรัฐสภา ภายใต้ลักษณะประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) โดยมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพื่อคัดสรรตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่สำคัญทาง

การเมืองแทนตนอันประกอบด้วยหน้าที่การพิจารณาและบัญญัติกฎหมาย การเลือกและตรวจสอบฝ่ายบริหาร และการให้ความเห็นชอบในประเด็นสำคัญ ๆ เกี่ยวกับรัฐ (Samaley, 2006) สภาผู้แทนราษฎร มีความเกี่ยวเนื่องกับประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากที่สุด จึงมีความสำคัญสูงสุดในบรรดาสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สะท้อนเจตจำนงร่วม (General Will) ของสมาชิกในสังคมการเมืองมีความสำคัญต่อการแสดงออก ซึ่งความเป็นอำนาจอธิปไตยของประชาชน (People's sovereignty) เป็นหลักการสำคัญสูงสุดของระบอบประชาธิปไตยอันเป็นบ่อเกิดแห่งความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมืองทั้งหลายในรัฐ

หลักเสียงข้างมากปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ขาดความเข้มแข็งและไม่ได้รับการเคารพ ดังที่เห็นได้จากการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment) (Wisetchai, 2023) เพื่อได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองประเภท คือ แบบเขต และแบบบัญชีรายชื่อ ประสพปัญหาพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งมาเป็นอันดับหนึ่งไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาล ลักษณะการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวถูกมองว่า มีจุดมุ่งหมายทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่เสียเปรียบ และไม่ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด และเป็นกติกาคือเอื้อให้พรรคการเมืองที่ได้ระดับคะแนนเสียงรองลงมาจัดตั้งรัฐบาล แข่งกับพรรคเสียงข้างมากอันดับหนึ่ง ส่งผลให้มีการผลักดันเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้หลักเสียงข้างมากได้รับการเคารพอย่างแท้จริง หลังการเลือกตั้งพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อย ได้พยายามขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปรับเปลี่ยนบทบัญญัติเกี่ยวกับได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญเปลี่ยนจากการใช้บัตรเลือกตั้ง 1 ใบ เป็นการใช้บัตร 2 ใบ และเปลี่ยนสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 500 คน โดยกำหนดให้มี ส.ส. แบบแบ่งเขต 400 คน (เดิม 350 คน) และ ส.ส. บัญชีรายชื่อ 100 คน (เดิม 150 คน) โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2564 นำไปสู่การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา

แม้จะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนเพื่อใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว สังคมบางส่วน อาทิ กลุ่มคนรุ่นใหม่ ยังคงเห็นว่าการแก้ไขกติกาการเลือกตั้งครั้งนี้ยังขาดความเหมาะสม ระบบการเลือกตั้งยังมิได้เป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนโดยทั่วไป พรรคการเมืองขนาดเล็กเสียเปรียบ ประชาชนส่วนน้อยไม่สามารถสนับสนุนให้มีพรรคการเมืองและตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในสภา และระบบเลือกตั้งอาจจะไม่สะท้อนเจตจำนงร่วมของคนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง จึงเป็นที่มาของบทความชิ้นนี้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สอดคล้องกับหลักเสียงข้างมากปกครอง ที่อยู่บนพื้นฐานของเจตจำนงของประชาชน เพื่อส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทยให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งต่อไป

หลักเสียงข้างมากปกครองกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดของรัฐเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) (Wolkenstein, 2018) ประชาชนในฐานะองค์อธิปัตย์มีอำนาจอิสระในการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยสถาบันรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นตัวแทนแห่งการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น (Thamrongthanyawong, 1996) ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งนี้ประชาธิปไตยมิได้เป็นเพียงแค่รูปแบบการปกครองเท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ วิถีชีวิต ระบบ

ความคิดความเชื่อ และการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและการเคารพสิทธิและเสรีภาพของความเป็นมนุษย์

แม้ระบอบประชาธิปไตยจะให้สิทธิประชาชนได้ปกครองและตัดสินใจเรื่องใด ๆ ทางการเมืองด้วยตนเองแล้ว แต่ภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีความคิดความเชื่อแตกต่างกัน สิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นของพลเมืองทั้งปวง ประชาชนเป็นผู้ใช้สิทธิโดยตรง แต่การที่จะให้คนทุกคนมีความเห็นเหมือนกันในประเด็นต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ (Sereerangsarn, 2013) จึงต้องใช้การตัดสินใจตามเกณฑ์ที่ว่าด้วยเสียงข้างมากเป็นฝ่ายชนะ หรือที่เรียกว่า “เสียงข้างมากปกครอง” (Raksasat, 1998) หลักเสียงข้างมากปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่มีพื้นฐานแนวคิดจากแนวคิดของ ฌอง ฌากส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) ปรัชญาเมธีทางการเมืองคนสำคัญในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่มีอิทธิพลต่อการสรรค์สร้างระบอบประชาธิปไตยเสรีที่ใช้ในปัจจุบัน

รูสโซ เห็นว่ามนุษย์ได้เข้าทำสัญญาร่วมกันเพื่อเข้าสู่สังคมการเมืองเพื่อแสวงหาสังคมที่ดีภายใต้เสรีภาพรูปแบบใหม่ภายใต้กฎหมาย มนุษย์แต่ละคนทำข้อผูกพันตนเองเข้ากับสังคมในลักษณะ “สัญญาประชาคม” (Social Contract) (Homkachon et al., 2005) เกิดเป็นสังคมการเมืองขึ้น โดยสังคมที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่คล้ายกับบุคคลที่มีจิตวิญญาณและการรับรู้ สังคมการเมืองที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาจะมี “เจตจำนง” โดยเรียกเจตจำนงที่เกิดจากสังคมอันเกิดจากการเข้าร่วมกันของบุคคลว่า “เจตจำนงทั่วไป” (General Will) (Reisert, 2010) เจตจำนงทั่วไปเป็นบ่อเกิดของกฎหมายซึ่งบังคับใช้กับสมาชิกทั้งหมดในสังคม การสร้างสังคมการเมืองก็คือการสร้างเจตจำนงทั่วไปขึ้นมา เป็นเรื่องของความเห็นพ้องต้องกันหรือมติเอกฉันท์ของทุกคนในสังคม อย่างไรก็ตาม รูสโซ กล่าวว่า การแสวงหามติเอกฉันท์ในความเป็นจริงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากเพราะเกิดเจตจำนงเฉพาะส่วนซึ่งมุ่งสู่ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก บ่อยครั้งที่เจตจำนงทั่วไปกับเจตจำนงเฉพาะส่วนขัดแย้งกัน รูสโซ เสนอว่าการแสวงหาเจตจำนงทั่วไปบางครั้งต้องตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก ซึ่งต้องเป็นเสียงข้างมากที่มุ่งผลประโยชน์ของคนทุกคน (Sakuntaphai, 2013) รูสโซ เห็นว่าเสียงข้างมากจะเป็นสิ่งบ่งบอกสิ่งที่ถูกต้องโดยที่เจตจำนงทั่วไปเป็นสิ่งที่ผิดพลาดไม่ได้ เพราะเป็นเจตจำนงที่แสดงออกเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของคนทุกคนเป็นหลัก ใครก็ตามหากเขามีความเห็นในเรื่องนั้น ๆ แตกต่างไปจากเจตจำนงทั่วไปก็คือเขาได้หลงผิดไป เพราะตกอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ส่วนตัวครอบงำ การเชื่อฟังเจตจำนงทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับประโยชน์และมีเสรีภาพอย่างแท้จริง (Sakuntaphai, 2013) การกีดกันไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตามจะเป็นการทำลายลักษณะอันทั่วไปของเจตจำนง แนวคิดของรูสโซ กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

แม้ในระบอบประชาธิปไตย หลักการเสียงข้างมากปกครองมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อยุติและตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ต้องยึดหลักการเสียงข้างมากในการตัดสินใจเพื่อให้ได้ข้อยุติ กระนั้นเสียงของประชาชนส่วนน้อย (Minority right) ก็มีคุณค่าที่คนส่วนใหญ่จะต้องรับฟัง (Raksasat, 1998) ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่เลวหากใช้เสียงข้างมากปกครองเพื่อประโยชน์ของคนเสียงข้างมากโดยไม่สนใจเสียงของคนเสียงข้างน้อย การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพจะต้องมีวิธีการประนีประนอมระมัดระวังระหว่างเสียงส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อยควบคู่กันไปด้วย

กล่าวได้ว่าหลักเสียงข้างมากปกครองเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่อาศัยการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจหรือประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมือง การจัดตั้งองค์กรอื่นใดที่สำคัญจะต้องอาศัยกลไกของเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสินใจ ในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนการได้มาซึ่งสมาชิกต้องมาจากกระบวนเสียงข้างมากที่

ถูกต้อง อันจะส่งผลต่อการแสดงออกซึ่งเจตจำนงร่วมของสังคมได้อย่างปราศจากข้อกังขาที่มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนสำคัญในการแสดงออกซึ่งความเป็นสูงสุดแห่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนอย่างแท้จริง

ปัญหาที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 ไม่สามารถสะท้อนหลักเสียงข้างมากปกครองได้อย่างแท้จริง

สภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันรัฐสภา เป็นตัวแทนของประชาชนตามแนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสังกัดพรรคการเมือง มีหน้าที่รวบรวมผลประโยชน์ของประชาชนเพื่อสะท้อนความเห็นและขับเคลื่อนเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการประชาชนผ่านกระบวนการทางรัฐสภา ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งยวดกับความเชื่อมโยงที่มีต่อประชาชนตามหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนใช้อำนาจนั้นผ่านตัวแทนที่ตนได้เลือกเข้าไปทำหน้าที่ การเลือกตั้งเป็นกลไกเชื่อมโยงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกิจการสาธารณะและนโยบายของรัฐบาล และการกระทำของพรรคการเมือง หรือรัฐบาลจะต้องตอบสนองต่อประชาชน การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผ่านระบบการเลือกตั้ง จึงเป็นการเชื่อมโยงประชาชนเข้ากับกิจกรรมทางการเมืองสำคัญดังกล่าว (Sereerangsan, 2014) อย่างไรก็ตาม กระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 ไม่สามารถสะท้อนเจตจำนงของประชาชนส่วนใหญ่ พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอันดับหนึ่งไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ อีกทั้งกระบวนการเลือกตั้งไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนในการเลือกบุคคลของพรรคการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบไปด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและสมาชิกแบบสัดส่วนที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง รวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด จำนวน 500 คน มีลักษณะของการได้มาคือ ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงผ่านเสียงสนับสนุนในพื้นที่ผสมผสานกับการได้มาซึ่งบุคคลที่มีความสามารถตามแนวทางของแต่ละพรรคการเมืองโดยไม่ยึดโยงกับฐานเสียงในพื้นที่ สมาชิกที่ได้มาจากจากบัญชีรายชื่อของพรรคเกิดจากความนิยมชมชอบที่มีต่อพรรคโดยรวม หากได้เป็นการเลือกปัจเจกบุคคล ลักษณะเช่นนี้เอื้อให้พรรคสรรหาบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาร่วมงาน โดยไม่จำเป็นต้องมีฐานเสียงของประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญที่มีต่อการกำหนดให้บุคคลได้รับการเลือกตั้ง เป็นการมอบความไว้วางใจให้พรรคการเมืองคัดสรรบุคคลที่พึงประสงค์เข้าสู่ระบบการเมืองโดยการจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อของพรรค ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 จึงมีการกำหนดให้ใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ คือใช้ระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment) โดยใบหนึ่งสำหรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และอีกใบหนึ่งสำหรับลงคะแนนให้พรรคการเมืองเพื่อนำไปคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรค เป็นการเปิดโอกาสผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภทตามความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง

การเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 เป็นการเลือกตั้งภายใต้กติกาใหม่ ด้านหนึ่งเป็นนวัตกรรมทางการเมืองไทยที่ให้ความสำคัญกับทุกคะแนนเสียงของประชาชน แต่ด้านหนึ่งกลับมีผลทำให้การจัดตั้งรัฐบาลเป็นไปด้วยความยากลำบากและขาดเสถียรภาพ (Noksuanwasasdee, 2019) ถูกวิพากษ์ว่าขาดความโปร่งใสและความชัดเจนในการคำนวณ ลักษณะดังกล่าวทำให้หลักการเสียงข้างมากไม่ได้รับการเคารพ และอาจกลายเป็นตัวอย่างหรือแบบแผนทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับหลักการสำคัญของประชาธิปไตย การเอื้อให้พรรคการเมืองที่ได้

คะแนนเสียงไม่ถึงคะแนนมาตรฐานที่พึงคำนวณได้ที่นั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้พรรคการเมืองเหล่านีกลายเป็นตัวแปรต่อการเลือกฝ่ายบริหารและตรวจสอบฝ่ายบริหาร ส่งผลให้ลักษณะความสำคัญของการ “เสียงข้างมาก” ไม่ได้รับการเคารพ พรรคที่ได้รับเลือกตั้งได้เสียงอันดับหนึ่งไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาล ส่งผลให้ระบบการเลือกตั้งขาดหลักประกันในการได้ฝ่ายบริหารที่มาจากพรรคการเมืองที่ประชาชนเลือก

รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกทั้งสิ้น 500 คน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สมาชิกที่ได้มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และสมาชิกที่ได้มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนตามบัญชีของพรรคการเมือง โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเป็นระบบเสียงข้างมากธรรมดา ผู้ที่ชนะในแต่ละเขตเพียงคนเดียวจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตามคะแนนของ ผู้ชนะเลือกตั้งและผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งในแต่ละเขต ยังได้รับการเก็บไว้เพื่อนำคะแนนทั้งหมดมาจัดสรรเป็นจำนวน “สมาชิกสภาผู้แทนพึงมีของแต่ละพรรค” มีลักษณะเป็นการเลือกตั้งแบบ “ระบบสัดส่วน” นั่นคือพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้ ส.ส. ตามสัดส่วนคะแนนที่ได้ ภายใต้หลักคิดที่ว่า “เสียงทุกเสียงมีค่า” นำทุกเสียงที่ประชาชนเลือกไปใช้เพื่อคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ การใช้บัตรเลือกตั้งหนึ่งใบแต่ได้สมาชิกสองประเภทมีจุดบกพร่องตรงที่พรรคการเมืองที่ได้รับการคำนวณ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่ออาจจะมิใช่พรรคที่ประชาชนต้องการเลือกก็ได้ เนื่องจากการใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวผูกกับการเลือกตั้ง ส.ส. เขต ประชาชนที่ยึดติดกับตัวผู้สมัครเป็นหลักจำเป็นต้องเลือกพรรคที่ผู้สมัครนั้นสังกัดโดยปริยาย ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนอาจต้องการเลือกเพียงตัวบุคคลเท่านั้น หากต้องการลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองนั้นไม่ ลักษณะดังกล่าวจึงไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

การเลือกตั้งครั้งแรกภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่ตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 เกิดปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับการเมืองไทย คือ พรรคการเมืองที่จัดตั้งใหม่ ซึ่งมีฐานเสียงในพื้นที่น้อย ได้รับเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พรรคการเมืองใหญ่ มีฐานเสียงในพื้นที่ต่าง ๆ ได้จำนวน ส.ส. แบบสัดส่วนน้อยภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่ที่ใช้บัตรเลือกตั้ง 1 ใบ แต่สามารถคำนวณหา ส.ส. ได้สองประเภท เป็นลักษณะตัดกำลังพรรคการเมืองใหญ่ ทำให้ไม่สามารถได้รับเลือกตั้งได้อย่างท่วมท้นเหมือนที่ผ่านมา แม้หากพรรคการเมืองใหญ่ได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ครบทั้งหมด 375 เขตทั่วประเทศ โอกาสที่พรรคการเมืองนั้นก็จะได้ที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนเป็นไปได้น้อยมาก หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2561 พรรคที่ได้เสียงอันดับหนึ่งไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้โดยพรรคพลังประชารัฐซึ่งมีจำนวน ส.ส. อันดับสองจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จ โดยมีตัวแปรสำคัญคือพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้ ส.ส. จากการคำนวณแบบ “ไม่ถึงเกณฑ์คะแนนมาตรฐาน” เป็นตัวแปรทำให้การจัดตั้งรัฐบาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในการเลือกตั้งครั้งนี้ วิธีการคำนวณคะแนนเพื่อหา “คะแนนมาตรฐาน” ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน เพื่อคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่พึงได้ของคณะกรรมการการเลือกตั้งสร้างความกังขาและความสงสัยต่อสังคมในสูตรการคำนวณดังกล่าวเป็นอย่างมาก พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานที่จะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 11 พรรคการเมืองได้ที่นั่งในสภา พรรคการเมืองอื่นและประชาชนจำนวนไม่น้อยประหลาดใจกับผลที่เกิดขึ้นและสงสัยว่าวิธีการคำนวณหาจำนวน ส.ส. ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ไม่ได้ประกาศวิธีการคำนวณให้ชัดเจนก่อนการเลือกตั้งว่ามีความเกี่ยวข้องกับการตั้งรัฐบาล (Bangkokbiznews, 2021) และมีส่วนสนับสนุนให้อัฒตยาภรณ์คณะรัฐมนตรีได้สืบทอดอำนาจในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป แสดงให้เห็นว่าระบบเลือกตั้งขาดหลักประกันในการได้ฝ่ายบริหารที่มาจาก

พรรคการเมืองที่ประชาชนเลือก ส่งผลให้ไม่สามารถสะท้อนหลักการเสียงข้างมากในการปกครอง กระทั่งต่อลักษณะความเป็นประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม แม้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและยกเลิกระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งส่วนชนส่วนผสม ซึ่งถูกมองว่าเป็นกติกาที่มุ่งหมายทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่เสียเปรียบและไม่ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด เชื่อให้พรรคการเมืองที่ไต่ระดับคะแนนเสียงรองลงมาสามารถจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคเสียงข้างมากอันดับหนึ่ง และกลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรสองใบ คือ บัตรใบแรก เลือก ส.ส. แบบแบ่งเขต และบัตรใบที่สอง เลือก ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งคิดจากสัดส่วนคะแนนจากทั่วทั้งประเทศ แต่ผลของการเลือกตั้งก็ยังไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เป็นการเลือกตั้งครั้งที่สองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เกิดปรากฏการณ์ “การใช้สิทธิที่ขัดแย้งกัน” คือผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยตัดสินใจเลือกบุคคลในเขตเลือกตั้งของตนเพราะความชื่นชอบเป็นการส่วนตัว และตัดสินใจลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครในเขตนั่นอันเนื่องมาจากผู้สมัครเข้าถึงประชาชนและให้ความช่วยเหลือประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นจนได้รับความนิยมน่าเชื่อถือ แต่ในขณะเดียวกันกลับลงคะแนนในบัตรใบที่สองเลือกพรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งซึ่งมิใช่พรรคการเมืองที่ผู้สมัครนั้นสังกัดอยู่ด้วยความต้องการที่อยากให้พรรคการเมืองนั้นได้บริหารประเทศ ดังเช่นกรณีพรรคภูมิใจไทย ได้รับคะแนนเสียงจากเขตเลือกตั้ง 5,015,210 คะแนน ได้ ส.ส. เขตจำนวน 68 คน ในขณะที่ได้รับคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อเพียง 1,138,202 คะแนน ได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ 3 คน เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมกรรมการเลือกพรรคภูมิใจไทย มุ่งเน้นเลือกตัวบุคคลเป็นหลัก โดยมีได้หวังให้พรรคภูมิใจไทยได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล แต่ผลการเลือกตั้งที่พรรคภูมิใจไทยได้ ส.ส. แบบแบ่งเขต จำนวนมากถึง 68 คน กลับเป็นสิ่งที่ผลักดันให้พรรคภูมิใจไทย มีพลังต่อรองทางการเมืองอย่างสูงยิ่ง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงดังกล่าวจึงมีลักษณะที่ขัดแย้งกันอันส่งผลให้ผลการเลือกตั้งในภาพรวมมีอาจสะท้อนความต้องการของประชาชนที่จะให้พรรคการเมืองใดเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลเพื่อได้มาซึ่งอำนาจการปกครองประเทศได้ กล่าวได้ว่าการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้ระบบการเลือกตั้งนี้ไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริง

แนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยที่สอดคล้องกับหลักการเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน

การเป็นตัวแทน (representative) อยู่บนพื้นฐานที่ว่าสภาพทางการเมืองและสังคมในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยตรง จะต้องอาศัยตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และออกกฎหมายแทนประชาชน การสรรหาตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่กระทำโดยการเลือกตั้ง นอกจากการเลือกตั้งเป็นกระบวนการคัดสรรตัวแทนแล้วยังเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอย่างสันติ (Sereerangsarn, 2013) เสียงของประชาชนส่วนมากที่แสดงออกจากการเลือกผู้แทนจะเป็นสิ่งบ่งบอกถึงเจตจำนงของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าเจ้าของอำนาจอธิปไตยต้องการให้ผู้นั้นได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง และเสียงข้างมากนี้จะเป็นเครื่องมือในตัดสินใจประเด็นต่าง ๆ ว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ หากปราศจากหลักเสียงข้างมาก การตัดสินใจใด ๆ ทางการเมืองก็ไม่สามารถหาข้อยุติได้ ในระบอบประชาธิปไตย หลักเสียงข้างมากปกครอง (Majority rule) เป็นสิ่งสำคัญที่สุด โครงสร้างและที่มาของสภาผู้แทนราษฎรของไทยตามหลักการปกครองด้วยเสียงข้างมากบนเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชนประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1) มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท

ภายใต้สังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน ความต้องการของประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมีความหลากหลาย ผู้แทนราษฎรเป็นบุคคลที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แสดงผลประโยชน์และปกป้องผลประโยชน์ของตน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกจากเป็นผู้เข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นแล้วยังต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นต่าง ๆ เพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศได้ อย่างไรก็ตามการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากเขตเลือกตั้งแต่ละเขตแม้จะสามารถเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ หากแต่เหมาะสมกับผู้สมัครที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่โดยมีทักษะการเข้าชุมชนและการสร้างฐานเสียง ในขณะที่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่มีทักษะการเข้าชุมชนและสร้างฐานเสียงก็จะขาดโอกาสในการรับเลือกเป็นสมาชิกแบบเขต

แม้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแบบเขตจะเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองลงเลือกตั้งในเขตต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่มีคะแนนนิยมในเขตนั่น ๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างตรงตามเจตนารมณ์ของชนในพื้นที่ แต่อาจจะไม่สามารถแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายของพรรคต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้อย่างเต็มที่ พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องสนับสนุนสมาชิกพรรคที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อขับเคลื่อนแนวทางนโยบายและอุดมการณ์ของพรรค การที่จะทำให้พรรคการเมืองสามารถคัดสรรบุคคลเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้อีกช่องทางหนึ่งกระทำโดยกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกประเภทหนึ่งที่มีมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองซึ่งมีต้นแบบจากระบบการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนี

การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยที่สอดคล้องกับหลักการเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนของประเทศไทยกระทำได้โดยการกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ โดยเบื้องต้นกำหนดให้มีสมาชิกเท่า ๆ กัน เช่น หากสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 500 คน ควรแบ่งเป็นสมาชิกแบบแบ่งเขต 250 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 250 คน รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรข้างต้น ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเลือกบุคคลที่ตนเองต้องการเป็นตัวแทนของตนตามเสียงส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ได้ตรงความต้องการตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ โดยผู้ที่ได้รับเลือกตั้งชนะเลิศอันดับแรกของแต่ละเขตจะได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างเป็นที่แน่นอน ส่วนสมาชิกอีกครึ่งหนึ่งเป็นแบบบัญชีรายชื่อซึ่งได้มาจากเลือกตั้งแบบสัดส่วนคำนวณจากคะแนนของแต่ละพรรคที่ได้ในภาพรวมทั้งประเทศ สมาชิกแบบบัญชีรายชื่อจะทำให้พรรคการเมืองสามารถคัดสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถแต่อาจไม่เก่งด้านการลงพื้นที่สามารถได้รับโอกาสเข้ามาทำงานทางการเมืองได้ผ่านการเป็นสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อสามารถช่วยให้พรรคมีศักยภาพในการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวอุดมการณ์ของพรรคได้อย่างแท้จริง

2) การใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมโดยใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ

การใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นระบบการเลือกตั้งที่เป็นธรรมมากที่สุด เพราะจะทำให้ทุกพรรคที่ได้รับคะแนนถึงระดับคะแนนมาตรฐานสามารถมีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรได้ (Sereerangsan, 2014) การเลือกตั้งลักษณะนี้เป็นการส่งเสริมให้กลุ่มผลประโยชน์ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในลักษณะเดียวกันสามารถมีผู้แทนเพื่อทำหน้าที่สะท้อนความต้องการของกลุ่มตนได้ ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจะนำเอาคะแนนที่ประชาชนเลือกพรรคการเมืองแต่ละพรรคมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกที่แต่ละพรรคพึงได้ โดยแบ่งไปตามสัดส่วนคะแนนเมื่อเทียบกับคะแนนรวม

ทั้งหมดทุกพรรคหารด้วยจำนวน ส.ส. ที่สภาฯ มีคะแนนของแต่ละพรรคที่ได้จะสะท้อนเสียงของประชาชนได้ตรงที่สุดว่าประชาชนส่วนใหญ่เลือกพรรคการเมืองใด แต่การเลือกตั้งแบบสัดส่วนเพียงอย่างเดียว (true proportional representatives or pure closed list system) มีข้อเสียตรงที่ว่าระบบนี้ต้องใช้เขตเลือกตั้งใหญ่ ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอาจจะไม่คุ้นเคยหรืออาจไม่รู้จักบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งเลยเนื่องจากพรรคเป็นผู้กำหนดรายชื่อในบัญชีของพรรค แม้ประชาชนจะได้พรรคที่ต้องการบริหารประเทศ แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ อาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนก็ได้ ในขณะที่ระบบเลือกตั้งแบบ “เสียงข้างมากรอบเดียว” โดยผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือบุคคลที่ได้รับคะแนนสูงสุดเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตเลือกตั้งที่ไม่ใหญ่มาก ประชาชนผู้ออกเสียงจะได้บุคคลที่ต้องการเข้าไปทำหน้าที่ตามเสียงส่วนใหญ่ของเขตเลือกตั้งนั้น อย่างไรก็ตามระบบเลือกตั้งเช่นนี้อาจไม่สะท้อนเสียงที่ประชาชนเลือกพรรคการเมือง พรรคที่ได้ ส.ส. มากที่สุดอาจจะได้ไม่เป็นที่ประชาชนทั่วประเทศเลือกมากที่สุด (popular vote) ก็เป็นไปได้ ดังนั้นระบบการเลือกตั้งเช่นนี้จึงไม่สะท้อนเสียงของประชาชนทั้งหมดที่มีต่อพรรคการเมือง

ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสม (Mixed Member Proportional) เป็นระบบการเลือกตั้งที่การจัดสรรผู้ชนะในเขตเลือกตั้งจะขึ้นอยู่กับสัดส่วนคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับ โดยคะแนนจากบัญชีรายชื่อของพรรคจะถูกนำไปชดเชย ให้สัดส่วนที่เสียไปของพรรคการเมืองนั้นในระดับเขต เช่น หากพรรคการเมืองหนึ่งได้รับคะแนนเสียงจากระบบบัญชีรายชื่อร้อยละ 20 แต่ไม่ได้รับที่นั่งจากการเลือกตั้งในระบบเขตเลย พรรคการเมืองนั้นก็จะได้รับการชดเชยในระบบบัญชีรายชื่อให้มีตัวแทนเท่ากับร้อยละ 20 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบเลือกตั้งแบบผสมเช่นนี้จะทำให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งสามารถเลือกตัวแทนตามความต้องการของประชาชนในเขตนั้นได้ ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองก็ได้จำนวน ส.ส. ตามสัดส่วนคะแนนของพรรค

เพื่อให้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงจึงควรกำหนดให้ใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ โดยใบแรกเป็นการเลือกสมาชิกแบบแบ่งเขต โดยผู้ชนะสูงสุดแต่ละเขตจะได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือก “บุคคล” ที่ประชาชนแต่ละเขตต้องการ ส่วนการเลือกตั้งโดยบัตรใบที่สองเป็นการเลือก “พรรคการเมือง” ซึ่งการนับคะแนนจะนับจากคะแนนเสียงทั่วประเทศ คะแนนจากการโหวตโดยบัตรเลือกตั้งใบที่ 2 จะนำไปคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคพึงจะได้ เช่น หากสภาผู้แทนราษฎร ประกอบไปด้วยสมาชิก 500 คน พรรค ก. ได้คะแนนเสียงจากบัตรเลือกตั้งใบที่ 2 จำนวนร้อยละ 50 หมายความว่า พรรค ก. จะได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร 250 คน หากพรรค ก. ได้รับเลือกตั้งจากแบ่งเขตจำนวน 200 คน เท่ากับว่าจะมีสมาชิกจากบัญชีรายชื่อเพิ่มอีก 50 คนเพื่อให้เท่ากับจำนวนสมาชิกที่พรรค ก. พึงจะได้ เป็นต้น ผลการเลือกตั้งจากส่วนนี้เป็นการบ่งบอกชัยชนะที่แท้จริงในการเลือกตั้ง โดยผลจากการเลือกตั้งจากบัตรใบที่หนึ่งเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น การเลือกตั้งผ่านบัตรใบที่สองเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนทั่วประเทศว่าต้องการให้พรรคการเมืองใดเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาล สอดคล้องกับหลักเสียงข้างมากในระบบประชาธิปไตยมากที่สุด อย่างไรก็ตามเพื่อให้จำนวน ส.ส. ของแต่ละพรรคการเมืองสามารถสะท้อนเสียงของประชาชนได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุดควรที่กำหนดให้จำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรมีความยืดหยุ่น

3) กำหนดให้จำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรมีความยืดหยุ่น

หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ “การปกครองโดยประชาชน” ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมกันของประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (Popular Sovereignty) ประชาชนแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของอำนาจโดยการเลือก

ตัวแทน หรือกำหนดตัวผู้ปกครอง และถอดถอนผู้ปกครองได้หากไม่สามารถทำตามเจตนารมณ์ของประชาชน (Thamrongthanyawong, 1996) ตัวแทนของประชาชนจึงต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนตั้งใจเลือกอย่างแท้จริง การใช้ระบบจำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนจะทำให้บุคคลที่ประชาชนเลือกได้เข้าไปทำหน้าที่ตัวแทนของตนได้อย่างแน่นอนและในขณะเดียวกันพรรคการเมืองที่ประชาชนเลือกสามารถเข้าไปบริหารประเทศได้ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง

การใช้ระบบจำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนคือการที่จำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผลการเลือกตั้งแต่ละครั้ง โดยจำแนกเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก จำนวน ส.ส แบบแบ่งเขตน้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่พรรคที่พินิจ เกิดขึ้นในกรณีที่พรรคใดได้รับเลือกตั้ง ส.ส เขต มากกว่าจำนวนผู้แทนที่พรรคนั้นพินิจ เพื่อเป็นการประกันให้ผู้ได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งทั้งหมดได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสภาตามเจตจำนงของประชาชนแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง จะต้องเพิ่มสัดส่วนจำนวนผู้แทนในสภาให้สอดคล้องกับผลการเลือกตั้งสมาชิกแบบเขต ต้องมีการเพิ่มหรือเกี่ยจำนวนสัดส่วนผู้แทนให้สมดุล สมาชิกที่เพิ่มขึ้นเป็น “สมาชิกเกินส่วน” ซึ่งส่งผลให้จำนวนผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ (สัดส่วน) เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนผู้แทนจากเขตเท่าเดิม ยอดรวมทั้งหมดของผู้แทนในสภาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามสัดส่วน การกำหนดให้จำนวน ส.ส. มีความยืดหยุ่นได้ตามผลการเลือกตั้ง ส.ส แบบเขตเพื่อให้คะแนนจากบัตรใบที่ 2 ที่ประชาชนเลือกพรรคการเมืองสามารถสะท้อนเสียงความต้องการของประชาชนทั้งประเทศได้อย่างชัดเจนและเที่ยงตรงที่สุด

ดังเช่นกรณีของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมนีซึ่งใช้ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนสมาชิกผสม (Mixed-member proportional) (Bundestag, 2019) ผู้ออกเสียงลงคะแนนมี สองคะแนน ๑ เสียงแรกสำหรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ในเขตเลือกตั้งของตน และคะแนนเสียงที่สองสำหรับออกเสียงเลือกพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิก 598 คน ได้รับเลือกตั้งวาระสี่ปี สมาชิกครึ่งหนึ่ง คือ 299 ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งคนเดียวโดยการออกเสียงลงคะแนนแบบแบ่งเขตคะแนนสูงสุด (first-past-the-post) ส่วนอีก 299 มาจากการสรรจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง (party list) ตามคะแนนเสียงของแต่ละพรรค คำนวณจากคะแนนเสียงที่ประชาชนเลือกทั่วประเทศ (Green, 2012) เป็นการเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมทำให้เกิด “สมาชิกเกินส่วน” ยอดรวมทั้งหมดของผู้แทนในสภาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอาจมากกว่าสมาชิกที่กำหนดไว้ในตอนแรก คะแนนเสียงจากบัตรที่สองทำให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิกเกินส่วนได้จำนวนผู้แทนเข้าไปในสภามากกว่าสัดส่วนที่พินิจ มีการเพิ่มจำนวนผู้แทนให้แก่พรรคการเมืองอื่นด้วยเพื่อให้ผลลัพธ์สุดท้ายทุกพรรคการเมืองมีสัดส่วนผู้แทนในสภาเท่ากับสัดส่วนของคะแนนเสียงที่สองซึ่งเลือกแต่ละพรรคการเมืองนั้น ๆ อย่างแท้จริง การเพิ่มหรือเกี่ยจำนวนสัดส่วนสมาชิกให้สมดุล นี้เรียกว่า “สมาชิกเกี่ยส่วน”(Ausgleichsmandate) ซึ่งจะทำให้จำนวนรวมของ ส.ส.ในสภาทั้งหมดอาจเพิ่มขึ้น (Sirinupong, 2018) คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบที่ 2 จึงเป็นคะแนนที่เป็นตัวชี้ขาดว่าพรรคใดได้เสียงข้างมากเป็นอันดับหนึ่ง คะแนนในส่วนนี้จะเป็นตัวตัดสินว่าแต่ละพรรคควรจะได้จำนวน ส.ส เท่าใด คะแนนจากบัตรเลือกตั้งใบที่สองจะแสดงเจตจำนงร่วมของประชาชนว่าต้องการให้พรรคใดจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลให้หัวหน้าพรรค (หรือผู้สมัครเป็นนายกรัฐมนตรีในนามพรรค) ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี (หัวหน้าฝ่ายบริหาร) ได้ตรงตามความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งถือว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรงผ่านบัตรเลือกตั้งใบที่สองนี้

4) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต สามารถมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนแบบปาร์ตี้ลิสต์ของพรรคการเมืองได้

การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือการเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแทนตนทั้งทางด้านการแต่งตั้งรัฐบาล การตรวจสอบถ่วงดุล และการออกกฎหมาย ตัวแทนของประชาชนจึงต้องเป็นที่ประชาชนเลือกตามความต้องการ ทั้งนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเป็นบุคคลที่ประชาชนเลือกได้โดยตรง อย่างไรก็ตามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รวมถึงรัฐธรรมนูญ ของประเทศไทยในอดีตไม่เปิดให้ผู้ลงสมัครสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อลงสมัครแบบเขตคือต้องเลือกลงสมัครเป็นสมาชิกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ผู้แทนของประชาชนในเขตต่าง ๆ ที่มีความสามารถ ได้รับการยอมรับ และเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนพรรคจำเป็นต้องสละพื้นที่เขตเพื่อไปลงบัญชีรายชื่อของพรรค ส่งผลให้ประชาชนในเขตนั้น ๆ ไม่สามารถเลือกบุคคลที่เคยใกล้ชิดและได้รับความนิยมในพื้นที่ได้ แต่จะต้องเลือกบุคคลอื่นแทน ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ประชาชนอาจมิได้เลือกบุคคลที่ตนเองต้องการได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกบุคคลตามเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เขตเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติแทนตนเองและเพื่อให้พรรคการเมืองสามารถสนับสนุนผู้สมัครที่มีความสามารถเข้ามาช่วยงานของพรรคได้จึงควรกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขต สามารถมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ ส.ส.แบบปาร์ตี้ลิสต์ของพรรคการเมืองได้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคคลที่มีความสามารถและมีคะแนนนิยมในพื้นที่ลงสมัครเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขต ซึ่งถ้าหากเกิดอุบัติเหตุผู้สมัครเลือกตั้งนั้นไม่ได้รับเลือกตั้งจากเขตแต่ยังคงมีหลักประกันให้โอกาสเข้าไปทำหน้าที่ในสภาผ่านการจัดสรรจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนในท้องถิ่นที่สามารถเลือกบุคคลที่ตนเองชื่นชอบและมีชื่อเสียง ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองก็สามารถจัดวางบุคคลที่ต้องการให้เข้ามาทำหน้าที่ตัวแทนในสภาได้อย่างทั่วถึง การที่ผู้สมัครได้รับเลือกเป็น ส.ส. เขตเท่ากับเป็นการรับประกันว่าผู้สมัครจะได้เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแน่นอน แต่ถ้าหากไม่ชนะ ก็ยังมีความเป็นไปได้ในฐาน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อของพรรค

กล่าวได้ว่าแนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยที่สอดคล้องกับหลักการเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน เป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้อย่างเหมาะสม เป็นระบบที่สามารถชี้ขาดเสียงข้างมากได้อย่างเที่ยงตรงและแท้จริงแล้วและเคารพเสียงข้างน้อย เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขนาดเล็กมีพื้นที่ในสภาผู้แทนราษฎร และประชาชนสามารถเลือกบุคคลที่ตนเองต้องการตามเจตนารมณ์ของตน

บทสรุป

การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ประสบปัญหากระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิได้ส่งเสริมต่อการให้พรรคการเมืองอันดับหนึ่ง ได้อำนาจปกครองระบบการได้มาซึ่งสมาชิก มีความไม่ชัดเจน สังคมส่วนหนึ่งได้ให้การยอมรับ ระบบการเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียวไม่สามารถตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง ลักษณะดังกล่าวกระทบต่อคุณภาพและลักษณะของระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญของหลักเสียงข้างมากปกครองที่อยู่บนพื้นฐานของเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน การแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ที่ถูกต้องส่งผลให้พรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมากได้ปกครองประเทศตรงจากเจตจำนงร่วมของประชาชน แนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย ที่สอดคล้องกับ

หลักการเสียงข้างมากปกครองตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน ประกอบด้วย มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภทเพื่อให้ประชาชนเลือกบุคคลและพรรคการเมืองตามที่ต้องการได้ การใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนผสมโดยใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เพื่อให้ระบบการนับคะแนนให้มีความเที่ยงตรงตามความเป็นจริง กำหนดให้จำนวนสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้ผลการเลือกตั้งสะท้อนหลักเสียงข้างมากและตอบสนองต่อเจตนารมณ์ในการเลือกบุคคลและพรรคการเมืองของประชาชนได้อย่างแท้จริง บัตรเลือกตั้งใบที่สองที่เลือกพรรคการเมืองเป็นเสียงข้างมากพรรคที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ส่งเสริมให้หัวหน้าพรรคหรือผู้สมัครเป็นนายกรัฐมนตรีในนามพรรคได้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตสามารถมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนแบบปาร์ตี้ลิสต์ของพรรคการเมืองได้เพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกบุคคลที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการได้

References

- Bangkokbiznews. (2021, March 8). *Reveals Election Research Results on March 24, 2019, the Problem of Mixed-member Proportional Representation System*.
<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/848791>.
- Bundestag. (2019). *Elections*. <https://www.bundestag.de/en/parliament/elections>.
- Green, S. (2012). *The Politics of the New Germany*. Routledge.
- Homkajon, S. et al. (2005). *Political and Ethical Theory* (6th ed.). Ramkhamhaeng University.
- Noksuanwasdee, S. (2019). *Solving the 2019's Election Calculation Formula*.
<https://www.chula.ac.th/cuinside/19196/>
- Raksasat, A. (1998). *The People's Constitution and Its Critique*. Chulalongkorn University.
- Raksasat, A. (2000). *Democracy, Ideology, Principles and Government in Various Countries*. Chulalongkorn University.
- Sakuntaphai, P. (2013). Freedom and Social Contract. In *Political Philosophy* (26th ed). Sukhothai Thammathirat Open University.
- Samalee S. (2006). *Parliamentary Law*. Ramkhamhaeng University.
- Sereerangsan, T. (2013). Political and Governance System. In *Fundamental Principles of Political Science* (12th ed.). Sukhothai Thammathirat Open University.
- Sereerangsan, T. (2014). *Representative Selection System of Thai Society*. King Prajadhipok's Institute.
- Sirinuphong, P. (2018). Members of the House of Representatives of the Federation Republic of Germany Election Law. *Law Journal*, 47(2), 301–329.

- Reisert, J. (2010). General Will. In Bevir, M. (ed.). *Encyclopedia of Political Theory*. SAGE.
- Thamrongthanyawong, S. (1996). *Political Attitudes of Children and Youth in Bangkok*. Faculty of Public Administration, National Institute of Development Administration.
- Thamrongthanyawong, S. (2001). *Politics: Concepts and Development*. Semadham.
- The Election Commission of Thailand. (2023). *2023 Election Official Result Report*.
<https://official.ectreport.com/overview>.
- The Standard. (2019, May 8). *11 Small Parties Granted Seats from the Election Commission's Calculation Formula*. <https://thestandard.co/thailandelection2019-11-political-parties-score/>.
- Wisetchai, S. (2023). *Thai Politics: Evolution and Changes*. Napat Copy.
- Wolkenstein, F. (2018). Agents of Popular Sovereignty. *Political Theory*, 47(3), 338–362.